

Regiometropool Twente

PANORAMA TWENTE 2040

Het College van Rijksadviseurs heeft op 6 december 2018 Panorama Nederland aangeboden aan minister Ollongren van Binnenlandse Zaken. Dat Panorama is een ruimtelijke verbeelding van hoe Nederland de komende decennia kan gaan veranderen, tegen de achtergrond van de verandering van het klimaat, de hervorming van de landbouw, de verstedelijkingsopgave en de energietransitie. De Rijksadviseurs pleiten ervoor om die opgaven in samenhang op te pakken op de schaal van de regio. Zij roepen gemeenten op om samen met provincie en Rijk voor elke regio een "Omgevingsagenda" te maken.

Ook de samenleving in Twente krijgt te maken met die maatschappelijke grote opgaven. Opgaven die 14 gemeenten en hun partners samen efficiënter en effectiever kunnen op pakken. In het licht van de nieuwe Omgevingswet is de betrokkenheid en co-creatie van inwoners, organisaties en bedrijven in Twente van groot belang.

Voorstel aan Twentse gemeenteraden

De Werkgroep Regio Metropool Twente heeft op 10 april 2019 aan de 14 Twentse gemeenten voorgesteld om gehoor te geven aan de oproep van de Rijksadviseurs. Laten we Panorama Nederland vertalen naar "PANORAMA TWENTE 2040", een integrale omgevingsagenda voor een toekomstbestendig Twente.

Laten we als regio Twente verschil maken door naast de gebruikelijke 4 O's (overheid, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en ondernemers) nadrukkelijk maatschappelijke organisaties én inwoners vanaf de start te betrekken bij het maken van Panorama Twente: *de Twentse Partners*. Door een slimme, breed gedragen aanpak maken we van Panorama Twente 2040 een besluitvormingsinstrument om urgente opgaves te agenderen, oplossingsrichtingen te verkennen en gedragen besluiten over de ontwikkeling van Twente te nemen.

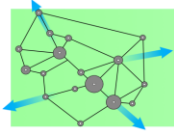
Doel en toegevoegde waarde

PANORAMA TWENTE 2040 heeft als doel om de Twentse economie én samenleving integraal en in onderlinge samenhang toekomstbestendig te maken. De vervaardiging van een PANORAMA TWENTE 2040 voegt waarde toe aan lopende processen en projecten:

- De grote opgaven waar de Nederlandse samenleving voor staat en de urgentie van de aanpak daarvan krijgen een vertaling naar de specifieke situatie van Twente in samenspraak met de *Twentse Partners*.
- Er worden kruisverbanden gelegd tussen lopende initiatieven zoals de "Agenda voor Twente", "High Tech Twente als perspectiefgebied" en de ontwikkeling van diverse omgevingsvisies. Hierdoor worden lopende en nieuwe initiatieven versterkt maar tevens hiaten gesignaleerd.
- Maatschappelijke organisaties en inwoners worden actief betrokken en uitgedaagd om met lokale projecten op lokaal niveau actief bij te dragen aan het (op maat) aanpakken van de grote opgaven.

Wij lichten het voorstel op de volgende pagina's nader toe. Het voorstel behelst 4 hoofdonderdelen:

1. De Grote Opgaven
2. Omgevingsagenda Twente: samenwerking, samenhang en actie
3. Twente Dialoog: "*Doe mee als je voor Twente bent*"
4. Plan van Aanpak: "Samen gaan we het maken!"

Regiometropool Twente

1. De Grote Opgaven

Panorama Nederland signaleert vier grote opgaven. Hieronder duiden wij deze opgaven kort met een eerste indicatieve vertaling naar de Twentse regio. Het is belangrijk om die opgaven voor Twente nader te onderzoeken en uit te werken: welke kansen bieden ze, welke prioriteit hebben ze en hoe laten we ze goed aansluiten bij al lopende initiatieven en andere opgaven?

Water verbindt ons

Het jaar 2018 gaf al een voorproef voor de verandering in het klimaat. We krijgen te maken met heftige regenval maar ook met hitte en droogte. De grondwaterstand is op de Twentse zandgronden uitzonderlijk laag. Dat heeft grote nadelige effecten op planten, dieren en voedselproductie en vraagt daarom van huishoudens, boeren, gemeenten, het Waterschap en de (Eu)Regio om heroverweging van de wijze waarop we met het water willen omgaan. Uitdagingen zijn bijvoorbeeld: meer water langer vasthouden in combinatie met meer natuur, herstel van beken, het op peil brengen en houden van het grondwaterpeil, het veiligstellen drinkwatervoorziening, het voorkomen van wateroverlast en meer water in de openbare ruimte.

Rijk boerenland

De afstand tussen de voedselproducerende boer en de consument van dat voedsel is groot. De consument “verwijt” de boer dat de productie ten koste gaat van natuur, landschap en biodiversiteit. Maar diezelfde consument wil in de supermarkt nu graag een zo laag mogelijke prijs voor de melk(producten) betalen. Boer, consument en supermarkt houden elkaar zo in de wurggreep van het uitgangspunt “zoveel mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten”. Aangezien dat geen duurzaam model is, moet er snel een model komen waarin de boer een goed inkomen kan verdienen door bij de productie van melk en voedingsmiddelen ook natuur, landschap en biodiversiteit te produceren. Een model waarin de consument op zijn beurt iets meer betaalt voor de agrarische producten en daarmee bijdraagt aan de bekostiging van dit model. In het verlengde daarvan is er in Twente ook aandacht noodzakelijk voor herbestemming van boerderijen, nieuwe woon- en werkvormen, natuurinclusief boeren etc.

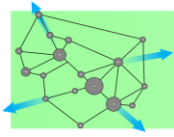
Meer tijd voor elkaar

Op de schaal van Twente geldt dat steeds meer Twentenaren naar het stedelijk gebied rond Enschede, Hengelo en Almelo verhuizen. De woningmarkt staat hier onder druk, zowel kwalitatief als kwantitatief. De kleinere steden en dorpen krijgen echter te maken met steeds minder jongere bewoners en het verhuizen van mensen met zwaarder zorgvragen met als gevolg problemen om voorzieningen overeind te houden of lege gebouwen een nieuwe bestemming te geven. Uitdagingen zijn dus om in het stedelijk gebied woningtekorten weg te werken en het type woningen meer aan te passen aan de vraag en om op het platteland elkaar te helpen bij het oplossen van sociale, economische en maatschappelijke problemen zoals eenzaamheid, tekort aan zorg en woningen voor ouderen. Andere uitdagingen zijn om Twente beter te verbinden met andere regio's, de bereikbaarheid van stad en platteland en de voorsnog onderschatte vergrijzing die een grote impact zal hebben op gewenste woningen, woonvormen en voorzieningen.

Nieuwe Energie

De tijdsdruk en het draagvlak zijn groot om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen en door nieuwe vormen van opwekking van elektriciteit het gebruik van gas en het uitstoten van CO₂ verder te beperken. Het isoleren van gebouwen, het gebruik van zonne-, en windenergie en het plaatsen van warmtepompen zal een grote vlucht moeten nemen, op het platteland en in de steden en dorpen. Uitdagingen zijn bijvoorbeeld om voor de financiering en uitvoering van die maatregelen een formule met breed draagvlak te vinden en om te voorkomen dat zonneparken en windmolens het toch al kwetsbare Twentse landschap verrommelen. De betekenis van de opkomende waterstofeconomie brengt wellicht kansen voor de Twentse regio, juist door de specifieke clustering van steden en dorpen. De ambitie zou moeten zijn om Twente in de voorhoede te laten lopen bij de aanpak van de energietransitie.

De werkgroep realiseert zich dat er naast bovengenoemde opgaven in de leefomgeving ook op economisch en cultureel gebied grote opgaven liggen. Voorgesteld wordt om, op aanraden van het college van rijksadviseurs en in lijn met Panorama Nederland, eerst te focussen op bovengenoemde opgaven. Denkbaar is dat uit de samenleving van Twente de vraag komt om ook andere urgente opgave aan te pakken op Twentse schaal. Dan moet de afweging plaatsvinden om die opgave later toe te voegen.

Regiometropool Twente

2. Omgevingsagenda Twente: samenwerking, samenhang en actie

Recent tot stand gekomen documenten zoals de (kringloop)Landbouwvisie, het Klimaatakkoord, het Deltaplan voor de Biodiversiteit, het Waterbeheerplan Vechtstromen en het Droogteplan onderstrepen de urgentie van de bovengenoemde vier opgaven. Opgaven, die op zichzelf genomen al uiterst complex zijn, maar ook nog eens nauw met elkaar samenhangen.

Die complexiteit en samenhang vragen om een gezamenlijke, integrale aanpak; een aanpak op het schaalniveau van Nederland, provincie, (Eu)Regio, gemeenten, wijken buurten en individuele huishoudens en bedrijven. Ieder schaalniveau is van belang bij het aanpakken van deze opgaven.

De Rijksadviseurs roepen gemeenten op om die samenwerking en samenhang te bereiken door per regio een Omgevingsagenda voor de lange termijn te maken. De regio is in hun ogen hét scharnierpunt tussen de verschillende schaalniveaus.

Om PANORAMA TWENTE 2040 als regionale Omgevingsagenda succesvol te laten zijn is eensgezinde aansturing en een goede uitvoeringorganisatie nodig. Essentieel is dat de verschillende opgaven in onderlinge samenhang beschouwd en aangepakt worden en dat de organisatie voldoende bevoegdheden heeft om concrete resultaten te boeken. Denkbaar is om naast de Twente Board een nieuwe publiek – private werkorganisatie op te zetten die tot taak heeft om de omgevingsagenda Panorama Twente 2040 en een daaraan verbonden uitvoeringsprogramma te maken. Hierbij is het van groot belang om *Twentse Partners* te betrekken bij de wijze van aansturing en vormgeving van de organisatie.

De nieuwe werkorganisatie kan gebruik maken van de uitwerking die Atelier en Trendburo (provincie) Overijssel onlangs maakten van Panorama Nederland door voor Overijssel vier mogelijke toekomstscenario's te beschrijven. Die scenario's laten zich gemakkelijk vertalen naar de Twentse schaal. Ook de regionale OmgevingsAgenda2040 van de regio Leiden (10 gemeenten) bevat ongetwijfeld goede leerpunten.

3. Twente Dialoog: "Doe mee als je voor Twente bent"

De urgentie van de grote opgaven en de bepleite gezamenlijke aanpak zullen van de Twentse samenleving veel meer dan tot nu toe saamhorigheid en inzet vragen om met elkaar de dialoog aan te gaan:

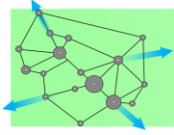
"Wat vinden wij van deze belangrijke opgaven in Twente? Zien wij de urgentie er van in? Is er meer informatie nodig? Wat kunnen inwoners, bedrijven en instellingen er in hun eigen leefomgeving aan doen en wie helpt hen daarbij? Wat kunnen we beter aan de gemeente of (eu)regio overlaten om aan te pakken? Wat is er al gaande? Wat doen Rijk en provincie? Hoe pakken we de opgaven aan, wie doet op welk schaalniveau wanneer wat en hoe verdelen we de lasten eerlijk?"

De inwoners van Twente hebben al vaker getoond dat zij, wanneer de "nood" hoog is, bereid zijn zich in te zetten voor de gezamenlijke zaak. Wij vertrouwen er dan ook op, dat met een passend participatieproces veel inwoners, ondernemers en organisaties tot actie in hun eigen leefomgeving overgaan.

De nieuwe werkorganisatie zou in samenspraak met (vertegenwoordigers van) de *Twentse Partners* een slagvaardige publiek – privaat participatieproces kunnen ontwikkelen. Een Twents Bewonerspanel zou daarin een belangrijke rol als klankbord kunnen krijgen. In het panel zouden alle 14 gemeenten vertegenwoordigd moeten zijn en moet volop ruimte zijn voor de jeugd.

Om te voorkomen dat zo'n proces vooral bij praten blijft, is het belangrijk om een slim proces te ontwerpen, met heldere uitgangspunten, tussentijdse conclusies en strategische uitwisselmomenten. Hierover denkt de Werkgroep Regio Metropool Twente graag mee. PANORAMA TWENTE 2040 zou in ieder geval een cyclisch karakter moeten krijgen waardoor er volop gelegenheid is om te evalueren, bij te sturen of om aan te vullen met andere urgente opgaven die om een boven gemeentelijke aanpak vragen.

PANORAMA TWENTE 2040 is een bewustwordings-, en participatieproject dat gericht is op het vinden van specifieke antwoorden op maatschappelijke uitdagingen, het adequaat verankeren van deze oplossingsrichtingen in beleid en het geven van impulsen aan uitvoering hiervan.

Regiometropool Twente

4. Plan van Aanpak: "Samen gaan we het maken!"

Het maken van de omgevingsagenda Panorama Twente 2040 is alleen zinvol en heeft alleen kans van slagen als een substantieel deel van de *Twentse Partners* zich wezenlijk verbonden voelt en in beginsel bereid is actie te (blijven) ondernemen voor aanpak van de grote opgaven. De urgentie van de grote opgaven moet gemeenschappelijk onderkend worden maar ook is breed draagvlak nodig voor de prioriteiten, voor de in te stellen werkorganisatie, voor het op te starten communicatie- en participatietraject, voor het verkrijgen van de benodigde middelen en menskracht. Dat is een ambitieuze uitdaging die onze werkgroep van vrijwilligers niet alleen kan klaren.

Daarom vragen wij de 14 Twentse gemeenten om ons te helpen om dit najaar een Startbijeenkomst te organiseren waarin we mede aan op basis van dit werkdocument, samen met vertegenwoordigers van de organisaties die wij reeds hebben benaderd, de wenselijkheid en haalbaarheid van Panorama Twente 2040 nader verkennen. Afhankelijk van de uitkomst daarvan, kunnen we vervolgens samen een eerste concept Plan van Aanpak maken. Als werkgroep zullen wij ons graag inzetten bij het voorbereiden van die Startbijeenkomst. De rijksadviseurs zullen ons daarbij helpen.

Tot slot

Wij zijn een kleine groep inwoners van Twente. Net als veel andere inwoners in Twente zien we grote opgaven op ons afkomen. We zien duizenden jongeren demonstreren voor het terugdringen van de uitstoot van CO₂; we ervaren dat er steeds minder vlinders en andere insecten zijn en we zien het voor Twente zo karakteristieke landschap steeds verder verrommelen en in omgevingskwaliteit achteruit gaan.

Alleen al die voorbeelden maken het cruciaal om op korte termijn meer tot actie over te gaan en daartoe alle *Twentse partners* actief te betrekken bij het nadenken over en het oplossen van de vier grote opgaven: samenwerken aan integrale oplossingen; samenbundelen van kennis, kracht en middelen; goede initiatieven van gemeenten, organisaties en groepen inwoners ondersteunen, versterken en versnellen; vanuit een integrale aanpak omgevingsvisies van gemeenten koppelen.

Zo samenwerkend maken we Twente toekomstbestendig en zal de regio in positieve zin opvallen; in de provincie, in Nederland en in Europa. Laten we als Tukkers nieuw elan en optimisme tonen en nu eens niet te bescheiden zijn. Het zal ons geen windeieren leggen!

Doet u met ons mee?

Werkgroep Regio Metropool Twente, 16 april 2019